

STEIN TRONSTAD
stein.tronstad@npolar.no

Stein Tronstad er styremedlem og sikkerhetsansvarlig i Klatreforbundet. Til daglig arbeider han som seksjonsleder på Norsk Polarinstitutt.

FORTSATT ILLE UTE INNE?

Etter femten år med registrering av klatreulykker og seks år med Brattkort er situasjonen den samme: Klatreulykker innendørs skjer på golvet.

Inneulykker har alltid vært spennende å studere. Alle ytre farer er eliminert, og alt er opp til klatrerne selv. Det blir nesten som et laboratorieforsøk i klatresikkerhet. Forsøket avslører et interessant tverrsnitt av menneskets evner til å feile. Vi har gode evner, alle sammen.

FLERE KLATRERE, FLERE FALL

NKF's ulykkesdatabase inneholder nå 179 rapporter fra inneveggene, og tallet øker med noen og tjue i året. Det blir stadig flere, men det er likevel ingen grunn til å tro at ulykkeshyppigheten øker. Flere rapporter forteller bare at vi er blitt mange flere på inneveggene, og at det er flere som tar seg tid til å rapportere hendelser (tusen takk til dem!). Tilstanden som avsløres er slett ikke så ille. Det blir en del beinbrudd og noen skremmende hendelser, men det er langt mellom de virkelig alvorlige skadene, og ingen dør. Likevel er det mye vi kan forbedre. Hver eneste rapport, selv de mest eksotiske, forteller noe om hvordan. Men denne gangen skal det uvanlige få ligge. Vi skal heller se på de store og berømte ulykkesårsakene, for det er der vi finner nøkkelen til å gjøre noe forebyggende.

BAKKEN KALLER

Påstanden i innledningen er selvsagt satt på spissen, for inneulykker skjer av absolutt alle tenkelige grunner på alle tenkelige steder. Fall under sikret klatring dominerer. Leding topper med 41 % av alle hendelser, mot 13 % under topptauklatring. Skadehendelser under buldring utgjør 22 %, og ulykker under nedfiring 20 %. De siste småprosentene handler om ruteskruing, belastningsskader og litt bajasfakter. De alvorligste skadene ser vi faktisk under buldring, der det ofte handler om en fot som er blitt kilt mellom to tjukkaser – og selvsagt ved nedfiringulykker, der tyngdekraften får herje fritt.

Men selv om ulykker flest skjer under sikret klatring, er det sjelden vi finner årsaken oppe i veggen. Det starter gjerne med et fall, det er så, men ulykke blir det først når sikreren lar fallet fortsatte til et sammenstøt med vegg, golv eller andre klatrere. Og mønsteret er klart: Det er det som skjer eller ikke skjer når klatrerne befinner seg på golvet som utløser flertallet av skadehendelsene.

DET ER PÅ GOLVET DET SKJER

Over halvparten av alle ulykker og uhell, og 2/3 av alle ulykker under sikret klatring, blir forårsaket på golvet. I halvparten av disse igjen – 1/4 av alle inneulykker – er det sikrerenes bremsegrep som svikter: Slippe (eller ikke holde!) tauet, gripe tak i aktivt tau og brenne handa, få handa inn i bremsen, klemme låsearmen på grigrien – eller bare bevisst uvøren nedfiring. Svært ofte er det ferske klatrere som ennå ikke har rukket å automatisere håndgrepene som svikter her.

Nest viktigste årsak er feil innkopling eller montering av et eller annet (17 % av alle ulykker): Innbindingsknote ikke fullført eller festet feil sted på selen (vanligst), feil treing eller innfesting av taubremsen, feil påsetting av selen, eller manglende sikring av nedre tauende med påfølgende nedfingsulykke. Alt sammen er feil som en god og bevisst kameratsjekk vil fange opp.

Den tredje viktigste årsaken er manglende oppmerksomhet (10 %); kort og godt at sikreren ikke følger med og ikke «er der» når klatrerens trenger det. Deretter følger kommunikasjonssvikt i taulaget – altså ulykker som har skjedd fordi klatrer og sikrer har misforstått hverandre eller ikke klart å formidle viktige hensikter til hverandre.

Til slutt følger et knippe andre hendelser: Sikrer som har stått for langt ut og blitt slengt inn i veggen ved fall, fall i samme øyeblikk som sikreren mater ut tau – og kanskje en eller to skader som kan føres tilbake til at sikrer har låst tvert i stedet for å gi et dynamisk fall.

UFLAKS I VEGGEN

Bare en femdel av alle ulykkene har sin skadeutløsende årsak oppe i selve veggen. Her er det vel klatrerens som roter det til? Mer berettiget er det å si at han eller hun har uflaks, for som oftest er det bare snakk om uheldig landing der klatrerens har truffet et ustikkende klatretak eller blitt vipet rundt av tauet og smelt hodet i veggen. Ved samtlige uhell av denne typen har sikringskjeden fungert feilfritt. Ingen lange fall, altså – bare uheldig landing. Andre ganger dreier det seg om klatretak som har løsnet og utløst

RIKTIG: Fast bremsegrep, fast blick. En sikrer som følger med er like vitalt enten du klatrer inne eller ute. Foto: Stein Tronstad

et skadelig fall, eller en sikringslyngje i veggen som har revnet.

Når vi har skrellt vekk alt dette står vi igjen med de hendelsene der skaden kan tilskrives klatrerens sikringsfeil oppe i veggen. Tar vi med både trivielt (for pumpet til å sikre, glemt å sikre, ufrivillig uthekket, Z-klipp, to tau i toppfestet) og eksotisk (kan ikke beskrives korrfattett!), blir det 10 av 179 hendelser, eller 6 %. To av disse uhellene har gitt skader av betydning.

BRATTKORT BEDRE?

Da vi laget testen for å oppnå Brattkort for 7-8 år siden, så vi også grundig på de ulykkesrapportene vi hadde den gangen. Vi la vekt på de ferdighetene som så ut til å ha størst betydning for sikkerheten i praksis: Stødig arbeid med sikringsbremsen, kameratsjekk, gjensidig oppmerksomhet, tett kommunikasjon i taulaget... Har det hatt noen virkning?

Det ser ut til å ha blitt færre innbindingsfeil og færre nedfiringulykker, men dette motivirkes litt av at vi har stor rekruttering. Dermed er det mange på klatreveggen som ikke har fått nok klatremeter til å øve inn sikringsferdighetene, Brattkort eller ikke. Men det store spørsmålet er selvsagt om vi får færre ulykker. Det kan vi dessverre ikke måle så lenge vi ikke teller urapporterte ulykker, klatrere eller klatretimer. Men vi kan i hvert fall si at Brattkort-testen fortsatt fokuserer på det som er viktigst for sikkerheten. Den sikrer at et flertall av de nye klatrerne lærer seg dette før de setter i gang – og vi kan vel gjette på at vi hadde hatt villere tilstander uten kortet.

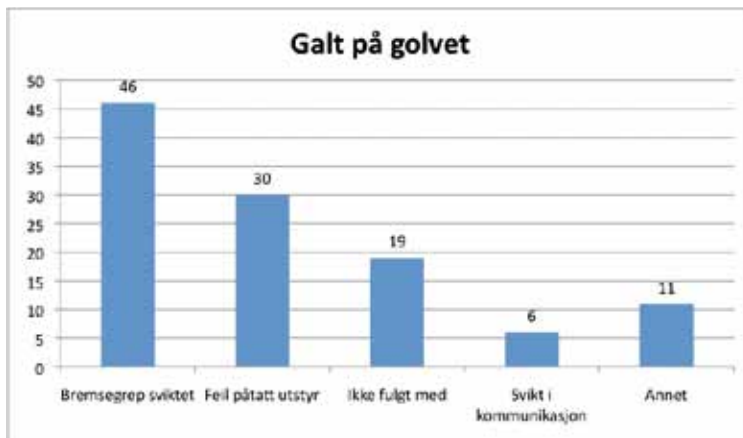
annonse

Tre gode råd

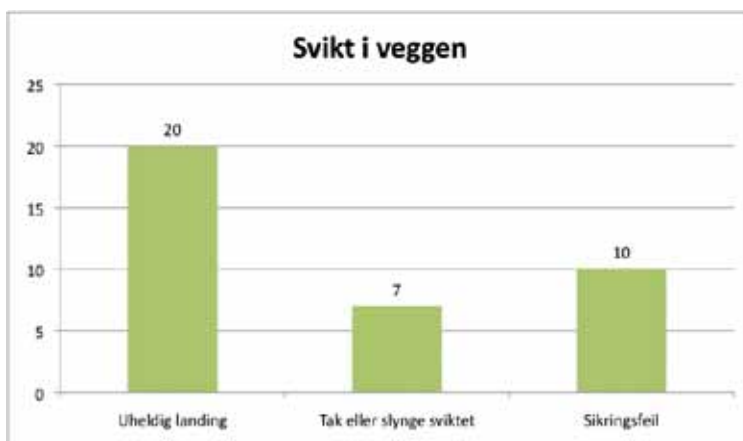
1. Sørg for at bremserefleksene sitter godt, og hold ALLTID et sikkert grep om tauet.
2. Sjekk hverandre nøye ved hvert taubytte, og følg med!
3. Sørg for at makkeren din alltid vet hva du tenker å gjøre. Ta øyekontakt for å sjekke at det er oppfattet – spesielt før nedfiring.

FIGUR 1: Rapporterte ulykker etter hvor hendelsen ble forårsaket. Antall ulykker.

FIGUR 2: Ulykkesårsaker på golvet. Antall hendelser. Ved noen hendelser har flere enn en faktor spillt inn.

FIGUR 3: Ulykker forårsaket i veggen. Antall hendelser.